

Column Jeroen van IJzerloo voor Kennismail maart 2011: De Arabische Lente

We schrijven 1848. Europa staat in vlam. Grote verschillen tussen arm en rijk, hongersnoden en de vraag naar meer macht voor het volk leidden tot een lange serie revoluties. Het begon in Frankrijk, waar de februari-revolutie leidde tot de 2^e Republiek. De revolutie in Duitsland faalde, maar de aristocratie wist haar macht pas in 1849 te bestendigen. Verder wisten ook Denemarken, Zwitserland, Polen, België, Ierland en zelfs Brazilië (!) niet aan de revolutiezucht te ontkomen.

In de Arabische wereld is op dit moment eenzelfde opeenvolging van revoluties en minder heftige vormen van opstand tegen de alleenheersers waar te nemen. Het Tunesische volk liet zien dat het een dictatoriaal regime kon wegsturen. Egypte volgde, waarna ook het Libische volk –als je daar van mag spreken– in opstand kwam. In veel andere landen in het Midden-Oosten en Noord-Afrika kwam het volk vooral in opstand vanwege de beperkte sociale vrijheden, stijgende voedselprijzen en hoge werkloosheid. Het klinkt bekend.

De directe gevolgen van de Europese revoluties waren uiteindelijk niet zeer groot. De meeste landen gingen na het neerslaan van de oppositie, of het tijdelijk meegaan in de wensen van het volk, weer terug naar de orde van de dag. Frankrijk biedt hierin een uitstekend voorbeeld. Waar Louis Napoleon (neef van) in 1848 leiding geeft aan de Republiek als eerste verkozen president van Frankrijk, pakte hij in 1852 de keizerlijke kroon weer op. Niettemin verbeterde het lot van de armen door de afgedwongen hervormingen wel.

Wat de huidige ontwikkelingen in de Arabische wereld zullen brengen, is onduidelijk. In een paar landen zijn de machthebbers van de troon gestoten, maar de machtsstructuren zijn er nog niet significant veranderd. In andere landen doet de overheid verwoede pogingen om een volksopstand te voorkomen door tegemoet te komen aan met name problemen van armoede en stijgende prijzen. Eén land is zelfs afgegleden naar een burgeroorlog. Met 1848 in het achterhoofd kan de Arabische Lente nog wel eens in een teleurstelling eindigen, als blijkt dat de huidige heersers hun machtsstelsel in stand kunnen houden.

Wat gebeurde er in deze heftige periode in Nederland? In ons land werd een opstand in één nacht afgewend. Koning Willem II verklaarde namelijk 'in een nacht van conservatief tot liberaal' te zijn geworden, angstig als hij was voor ook een revolte in zijn land. Thorbecke kreeg de opdracht een nieuwe grondwet te schrijven. Hierin verankerde hij dat de Koning onschendbaar is en de ministers verantwoordelijk. Dit betekende een sterke afkalving van de macht van de Koning ten gunste van het volk. Het is te hopen dat meer heersers in de Arabische wereld zo kunnen dromen als Willem II.

maart 2011